

Любен Каравелов
И в Париж има гъски

Когато Найден Геров дойде из Русия в Коприщина, то нашите добри коприщенци разказваха, че той е най-ученият човек на светът, защото се е учил дванадесет години и знае седемдесет и седем езика; а баба Дона разказваше, че наш Начо е прочел и саломанията, и черната книга, и Мохамедовите тефтери, и чафутското евангелие, с една дума – той всичко знае и с дяволите може да говори.

– Аз сама видях – говореше баба Дона – как една нощ из коминят на Хаджи – Геровата къща изскокнаха седемдесет и седем дявола.

А когато г.Геров напечата своята физика, то думите на баба Дона се потвърдиха. „Киеците“ и „капъните“ за наште беглихчии на бяха нищо друго, освен черна магия. Разбира се, че между такава публика всяко едно и най-глупавото животно може да се прослави и да стане философ, стига само това животно да не опровъргава ония убеждения, които си са съставили за него съседите му; а всеки разумен човек може да полудее.

Но днес времената се измениха и нашите българи станаха по-строги към своите учители и възпитатели. Въобразете си, че пред Хаджи Калча стои един учен мъж, просто облечен, сиромаш, мирен, плашлив и пр., и моли го да кажи на чорбаджиите да го вземат за учител в Марашкото училище.

– Ти в коя държава си се възпитавал и образовал? – ще попита Хаджи Калчо своята жертва.

– В Русия – отговаря смирено учителят.

– Руските възпитаници нищо не знаят – отговаря Хаджията; а учителя му не противоречи, защото знае, че нашите чорбаджии държат отговорът в джебът си. – Ингелизите са хванали чумата в шише и държат я затворена; френците са измислили „маймуната“; немците са изнамерили кибритът и пивото; а московците що са измислили? А? Московците са юнаци, ама са ахмаци.

Въобразете си сега, че при поп Нила стои добре облечен човек, и когато говори с него, то му гледа страшно в очите, както гледат гръцките комарджии, и повелява му да го уважава и почита.

– Вие в коя сте се възпитали и образовали? – го пита смирено поп Нил.

– Аз съм се просветил в Па-а-риж, – отговаря парижлията (да речем г.Балабанов) горделиво и презрително, чегато е намерен да набие на кол всички други нефранцузки възпитаници.

– О-о-о-о! Голям човек трябва да бъде тоя г. Балабанов! Учен човек той трябва да бъде! – мисли Хаджи Атанас.

– Казват, че в Париж учението ходи само по улиците и готово,

изпечено, влазя в устата на хората – говори някой шегаджия.

Парижлията не противоречи на своите почитатели и насмешници; но още им разказва, че който се не е учил в Париж, той нищо не знае. И захваща тоя парижки възпитаник да проповядва, че земята стои на три риби, че слънцето е зелник, че свинете са скумрии, че Адам е французин и пр.; а нашите гъски си клатят главите и чудят се. Тежко и горко на този човек, който пожелае да противоречи на парижкия оратор! Ако вие, който сте учили у поп Недялка или у даскал Никита, кажете, че снегът е бял, а въгленът черен, то парижлията ви пита:

– Отде вие знаете това, когато не сте учили в Париж и когато не знаете химията и физиката?

– За да опознае човек тия прости истини и да разбере що е бяло и що е черно, нему не трябва големи науки – отговаряте вие.

Парижлията ви гледа зачудено, чегато е открил Америка, и ви казва:

– Само на физиците и на химиците е позволено да говорят за тия неща; а простите смъртни трябва да слушат и да мълчат.

– А аз мисля, че който има в главата си за пет пари мозък той трябва да мисли и да говори – казвате вие.

– А кое училище сте се вие учили?

– В Роберт-колежкото – отговаряте.

– Учениците из Роберт-колежкото училище не могат да разсъждават за тия неща, защото това училище не е нито университет, нито академия. Трябва по напред да отидете в Париж и да се поучите; а после да мислите и да разсъждавате – ви казва парижлията твърде кисело.

Разбира се, че ако би вие имали биволско търпение, то и тогава не би могли да отговорите друго, освен това:

– И в Париж има гъски. Ако би вие пратили някое магаре да се учи не само в Париж, а и в Лондон, то това магаре би ви се върнало пак магаре, защото неговата глава е създадена само да държи едни глупости. Аз познавам много младежи, които отидоха в Париж „патета“, а върнаха се „гъски“. Когато в една глава няма това, щото е потребно за една човешка глава, то господарят и си остава во веки веков овен.

Парижлията ви изгледва пак; но не зачудено, а злобно, и в това също време си мисли: „Развален е тоя свят! Иди после това образовай го!“

– Господине! – пита някой из ония лица, които обичат да се подиграват. – В Париж умът с кантар ли се продава или с шиник?

– Не желая аз да говоря с ограничени и непросвещени личности – казва парижлията и отива си.

– Жално е за парите, които е тоя достоен мъж погълнал в продължение на толкова години – казвате вие.

Но не всичките хора и не всичките учени са Балабановци, следователно съществуват и други, достойни за уважение и полезни убеждения. Разказват, че един от нашите учени мъже преди няколко време написал такъв един проект:

„Гл.третя: между простият народ не трябва да се разпространява образованието, защото когато един прост народ е образован, то той няма ни послушание, ни покорност; гл. Четвърта: от науката трябва да се ползват само някои избрани за това личности, т.е. благородните, и за това тя трябва (като библията у католиците) да е написана високо и на непонятен за народът език; гл.пета: на народът трябва да се чета само филаретовският катехизис и благодарието (на Доброплодни и на даскал Райна), т.е. само ония науки, които убиват неговата (човеческа) гордост“, и пр.

О, мои приятели! Ако вие желаете, казвам ви аз, да се прославите, то говорете такива неща, за които днес никой и не мисли; и най – повече се старайте, със своето светско обхождане и умилкувание, да заслужите любовта на сенаторите, защото в такъв случай вам ще бъде позволено да проповядвате даже робство и многоженство! Аз зная, че вам е по-добре да ходите ноще, нежели дне по улиците, защото в темнотата и кирпичът е елмаз; аз зная, че науката(гл. сказката на г. Оджакова) за вас е само средство, за да бъдете богати и да носите ръкавици, а и истината е само празна дума, която е мила само на лудите; най после аз зная, че вие и сами сте убедени в своето празноглавие и глупост; но ... И лъжата има свой край и маската се носи до време! Вашето високо празнославие няма да ви спаси, защото самият народ си е съставил една: „По-добре сега малко прасенце, нежели на коледа дебела свиня.“ Научи ти народът това, щото му трябва днес; издай му букуварче и календарче; а своите високи философии и велики мисли остави за себе си.

Има и такива български учени, които ви казват:

– Дайте ми пет хиляди лева жълтици и тогава аз ще да работя за общонародната полза.

– Оставете народът на мира – казваме ние на тия наши Палмерстоновци – защото той(народът) не дава за вашата дипломация нито две пари. Знаме ви вече какви сте лалета!

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4149>]